

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., po — pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserte) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 13. julija 1894.

Politiški oddelek.

Državno pravo.

Mi smo že večkrat se izrekli, da za avstrijske Slovence, posebno pa za nas Slovence državnopravna vprašanja niso ugodna. Vzlic temu se še vedno pri nas najdejo ljudje, ki mislijo, da so najnaravnejši zavezniki Slovencev tiste stranke, ki stoje na stališči državnega prava. To smo videli tudi nedavno, ko se je vlagal temeljni kamen za Starčevićev dom v Zagrebu. Tedaj se je govorilo o zjedinenji Slovencev s Hrvati. Mi nimamo nič proti takemu zjedinenju, ali motijo se tisti, ki mislijo, da je to na podlagi državnega prava mogoče. Dosedaj še nam nikdar niso navedeli tistih listin, po katerih bi slovenske dežele pripadale pokrajini Zvonimirov. Če se hoče kaj doseči na podlagi državnega prava, morajo se za to imeti temeljito utrjene pravice, ki morajo tudi biti zapisane, kake prazne domišljije tukaj ničesar ne odvagajo.

Pomisliti je pa tudi, da sedanji čas več za take eksperimente ni ugoden. Evropske politike več ne odločujejo državnopravna vprašanja, temveč narodne, demokratične in socialne ideje. S tem moramo računati tudi mi Slovani. Državno pravo se zadeva marsikje ob narodnostne razmere. Posebno Slovenci bi marsikje prišli pod čisto nemško gospodstvo, ako bi se Avstrija prestrojela na podlagi državnopravnih pravic.

Na podlagi hrvatskega prava zna Hrvatska zahtevati Dalmacijo, morda tudi Bosno, težko že Istro, ali drugih slovenskih pokrajin pa gotovo ne. Take preustrojitve države si pa mi Slovenci nikakor želeti ne moremo. Razmere za Slovence v dunajski državni zbornici že sedaj niso ugodne, ali povsem neznosne bi postale, ako bi še dalmatinskih poslancev ne bilo na Dunaji. In to bi se tudi še utegnulo zgoditi. Za zjedinenje Dalmacije s Hrvaško niso le Hrvatje, temveč tudi mnogi Nemci, kateri mislijo, da s tem zopet pridejo do gospodstva v to-

stranski državni polovici. Ta stvar bi se gotovo že bila izvršila, da niso proti odcepljenju Dalmacije češki Nemci.

Spraviti ne marajo državnega vprašanja v tek, ker se boje obnovljenja češkega državnega prava. Češki Nemci so pa dosedaj nekako odločevali nemško politiko v Avstriji. S časom se pa utegnejo razmere premeniti. Že sedaj se kaže, da mnogi avstrijski Nemci ne marajo več hoditi za Plenerjem. Posebne štajarski in koroški Nemci se vedno bolj postavljajo na neko svoje stališče. Vedno močnejši je upor proti vodstvu čeških Nemcev. Štajarski in koroški Nemci pa stoje sami zase čisto na avtonomističnem stališči. Kolikokrat naglašajo na pr. koroški Nemci, da njih gospodstvo seže do Karavank. Na podlagi avtonomističnega prava prisvajajo si gospodstvo nad koroškimi Slovenci.

Avtonomija pa ima mogočne korenine v zgodovinskih pravicah, podpiramo li Slovenci zgodovinsko pravo, podpiramo s tem težnje štajarskih in koroških Nemcev. Sedanji trgovski minister grof Wurmbrand se je, ko je bil še deželni glavar v zeleni Štajarski, tudi večkrat izjavil za razširjenje deželne avtonomije na podlagi zgodovinskega razvoja. Da tega ni storil iz ljubezni do Slovencev, nam bode pač vsakdo verjel, kdor pozna dosedanje delovanje tega moža. On se je v ministerstvu upiral osnovi slovenskih paralelk na gimnaziji v Celji, in če se bode ta osnova še nekaj časa zavlekla, bomo se temu največ imeli zahvaliti grofu Wurmbrandu.

Nedavno se je po časopisih mnogo pisalo o šleškem vprašanju. Mislili bi bili, da bodo tukaj Poljaki podpirali Čehe. Ali tudi tukaj se je pokazal, slab vpliv državnega prava. Poljski listi so naglašali, da ne kaže podpirati Čehov v Šleziji, ker so Čehi Poljakom ravno tako nasprotni kakor Nemci. Le v sili prosijo poljske pomoči, tako pa tudi ne marajo Poljakom priznati nobene pravice do Šlezije, ker jo po svojem državnem pravu reklamujejo za češko krono, pod katero po češkem mnenju spada tudi del Galicije. Po mnenji Poljakov bi torej okrepčanje češkega življa v Šleziji bilo Poljakom v škodo. S češko zavednostjo bi se vzbudile tudi težnje po češkem državnem

pravu, katere težnje so nasprotne Poljakom. Poljski časopisi zatorej mislijo, da je najbolje, da se to zlo v korenini zatere. Da ni teh državnopravnih pomislikov, smo prepričani, da bi Poljaki v Šleziji podpirali Čehe, ker tukaj gre tudi za narodni obstanek mnogih njih rojakov. Za brambo svoje narodnosti so pa bili Poljaki vedno pripravljeni.

Onostran Litve Madjari baš v imenu svojega državnega prava zatirajo Slovake, Srbe, Rusine in Rumune. Vsega tega bi ne bilo, da se Slovani niso dali izvabiti na polzko državnopravno stališče od Madjarov in nekaterih čeških plemenitašev, ki so pri tem zasledovali vse druge koristi.

In državnopravna vprašanja nas Slovane vedno cepijo v veliko veselje Nemcem in Madjarom in slovanska vzajemnost je le lepa fraza. Razmere se tako dolgo ne izboljšajo, da se vsi Slovani postavimo na jedino pravo narodno in ustavno stališče. Glavno načelo vseh avstrijskih Slovanov bodi narodna enakopravnost, in če je treba kake preustroje države, naj se zgodi na narodni podlagi. Na to stališče so se postavili tirolski Italijani in kaže, da njih boj ne bode brez uspeha. In če se Slovenci postavimo na to stališče, pa tudi smemo biti prepričani, da polagoma kaj dosežemo. Pomisliti je tudi, da so češki Nemci precej zavzeti za podobno stališče. Razdelitev okrajev po narodnostih sloni na tem načelu. Mi le obžalujemo, da so Čehi se uprli temu nasvetu. Zahtevali naj bi bili, da se to načelo izvrši za vso Avstrijo. Če bi se bilo to zgodilo, bi bilo Slovanom le v korist. Hitro bi morda ne bilo šlo, ali to bi bilo prouzročilo novo preosnovo strank v Avstriji. Nemci bi se bili razcepili in njih sila bi bila uničena. Tako so pa Čehi ostali pri svojem državnem pravu in konec njih politike je, da na avstrijsko politično življenje nimajo skoro nobenega vpliva. Po našem mnenju se razmere za avstrijske Slovane poprej ne izboljšajo, da vsi avstrijski Slovani pridejo do prepričanja, da jih ne more rešiti nikako mrtvo državno pravo, temveč le živa slovanska zavest.

Pismo iz Amerike

Aleks. Toman.
(Konec.)

New York, meseca junija 1894.

Zavratkov, kakor nakopov in nasipov se ti „solelier-ji“ ne boje; v čudovito kratkem času znajo vse ovire odstraniti, akoravno se jim očita, da jih lenoba v prvi vrsti naganja k potovanju v Washington.

Ena teh armad plava na 120 plavih po Mississippiji in se imenuje „the naval force (mornarica) of the Commonwealth.“ Da se jih pri tej priložnosti veliko utopi, se ni čuditi „but such little things are of no account.“ (Take malenkosti ne štejejo.)

To čudno gibanje jednega dela amerik. ljudstva bo pa kmalu nekoliko nehalo in cela stvar bode kmalu pozabljena.

Veliko bolj resnega pomena so štrajki premogokopov, kateri se razprostirajo po celej deželi. Veliko milijonov škode se je do sedaj na imenji premogovniških društev storilo in veliko rudarjev in varuhov javnega miru je že žrtvalo svoje življenje v tem velikanskem protikapitalističnem borenju.

Štrajkarji so precej dobro oboroženi, v nekaterih krajih celo z topovi. Kakor se iz časnikov razvidi, so Slovaki jedro silnega upora proti oboroženim hlapcem kapitalistov. Zato so pa tudi Slovaki edini, kateri morejo s krvjo obilno plačati v teh štrajkih — za delavsko stvar. Ko bi to ljudstvo v svoji izvirni domovini razvijalo tako energijo v ohranitev in uspeh svoje narodnosti, potem bi se Madjarom pač hlače tresle.

Štrajkarjem je iz celega srca voščiti, da dosežejo zaželjeno povišanje plače, ker brezsrčno in kruto so jih začeli dreti „bossi.“

V interesu celega človeštva in omike bi bilo, da se bogataši enkrat začenjajo zavedati, da smo ljudje vsi bratje in da ima vsak pravico, ne le delati, ampak tudi od trdo zaslužene plače človeku dostojno živeti.

Gorje, če se prosto, delavsko ljudstvo svoje moči zave — anarhizem v vsej svoji krvavi in uničevalni strasti bo uničil ves sad telesnega in dušnega truda preteklih stoletij. Le bratska ljubezen in pravica drug proti drugemu more to odvrniti.

Amerikanske žene hočejo popolno volilno pravico — bodi si z lepo, bodi si z grdo. Gospe najboljših krogov so začele za to delovati. Amerikanec je ženskam nasproti ljubeznjiv in odpustljiv in mogoče je, da jih postavi na tisto državljansko stopinjo, na katerej sam stoji. Če se pa to zgodi, potem se bode njegovo obnašanje proti „ladies“ pač spremenilo — ker politikovanje je in ostane neprijetna stvar in kdor se ž njim peča prelahko se umaže. Pa naj bode izid v tej zadevi tak ali tak, slabejše kakor zdaj uradovanje javnih poslov ne more biti.

Vzlic slabih časov je med Slovenci v Zjedinj. državah živahno društveno gibanje in vedno se nova društva ustanavljajo. Potrebno je to gotovo, ker razstreseni smo po silnih širjavah Zjed. držav med ptujimi narodi, od katerih se po jeziku in mišljenju razločujemo. Novo osnovana „Kranjska Slov. Katoliška Jednota“ veže vsa pojedina slovenska društva v jedno in njen odbor je začel ta mesec poslovati.

Slovenci v Ameriki se imamo zahvaliti veleč. generalnemu vikarju V. Rev. Jos. F. Buhu, uredniku „Amerikanskega Slovenca“ v Tower, Minn, da je tako na našem narodno napredovalnem polju in zatorej naj ga vsegamogočni Bog ohrani še mnogo, mnogo let v slavo in korist našega milega naroda.

Politični pregled.

Urnava uradniških plač. V finančnem ministerstvu se posebna komisija pod predsedništvom sekcijskega načelnika Bittnerja bavi s povišanjem uradniških plač. Komisija se je stvari lotila z vso temeljitostjo.

Dunajski protisemitje mislijo pod vodstvom poslanca Schneiderja in dunajski demokratje pod vodstvom dr. Kronawetterja obiskati gališko razstavo. Namen tega potovanja je se bolj zbližati s Poljaki in če bo moč malo jih odvrniti od liberalcev, kar se bode pa težko posrečilo. Mi mislimo, da to nevarnost bode koalicija še prav lahko prenesla.

Ulični napisi. — V Stryi-ji, v Galiciji so se Rusini začeli poganjati za dvojezične ulične napise, ker so sedaj samo poljski. Dunajski „Vaterland“ pravi, da bi bilo najbolje, ko bi povsod, kjer ste dve različni narodnosti hoteli napraviti dvojezične napise. Mi se s tem popolnoma strinjamo in le pristavljamo, da bi se besedica „hoteli“ morala premeniti v „morali“. Da je vlada se toliko potrudila so dvojezični napise v Brnu, Celovci, Gorici itd., kakor dela proti češkim napisom v Pragi, in slovenskim v Ljubljani, bi že davno bilo rešeno to vprašanje.

Vašaty je že večkrat zahteval, da bi se tudi pred najvišjem sodiščem razpravljalo v češčini. Te dni je pa ta odločni zagovornik češkega jezika sam odgovoril na češki dopis okrajnega sodišča nemški. Ta dogodek se sedaj razpravlja obširno po čeških listih.